

УДК 372.461

FORMATION AND DEVELOPMENT OF LANGUAGE PERSONALITY OF STUDENTS IN THE LESSONS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERARY READING

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Voitenko H.M. / Войтенко Г.М.

teacher //викладач

Municipal Institution" Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council"

33, Nebesna Sotnia, 20300

*КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж**ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**вул. Небесної сотні, 33, 20300*

Анотація. Висвітлено основні фактори, що впливають на формування мовної особистості учнів у системі україномовної освіти. Розглянуто роль текстоцентричного, компетентнісного, когнітивно-комунікативного підходів, комунікативності вчителя-словесника, мовленнєвого середовища, сучасних технологій навчання мови.

Ключові слова: мовна особистість, текстоцентричний підхід, компетентнісний підхід, когнітивно-комунікативний підхід, комунікативність.

Abstract. The main factors influencing the formation of students' language personality in the system of Ukrainian-language education are highlighted. The role of text-centric, competence-based, cognitive-communicative approaches, communicativeness of the teacher-vocabulary, speech environment, modern technologies of language learning is considered.

Key words: language personality, text-centric approach, competence approach, cognitive-communicative approach, communicativeness.

Вступ. Особистість це багатогранне та багатовимірне поняття і залежно від завдань, що ставить перед собою та чи інша наука, кожна з них має свою мету дослідження і своє бачення цього поняття.

На думку О. Селіванової мовна особистість несе на собі відбиток суспільно-соціального, територіального середовища, традицій виховання в національній культурі. Рівень мовної компетенції стимулює мовну особистість до вдосконалення мови.

У зміст мовної особистості вкладають *компоненти*:

- ціннісний компонент змісту виховання;
- культурологічний компонент;
- персональний компонент.

Саме поняття мовної особистості в широкий науковий ужиток запровадив Ю. Караулов, який вважає, що мовна особистість – це людина, яка вміє створювати й розуміти тексти, що відрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною і точністю відображення дійсності, цільовою спрямованістю [2]. Дослідник розробив рівневу модель мовної особистості з опорою на художній текст і виділив три її рівні:

- вербально-семантичний;
- когнітивний;
- прагматичний.

Основний текст. Кожна мовна особистість формується на основі усвідомлення конкретною людиною всього мовного багатства, створеного предками. Мова конкретної особистості складається в більшій мірі зі спільної мови, в меншій – з індивідуальних мовних особливостей.

Основним засобом перетворення індивіда в мовну особистість є його соціалізація, що має 3 аспекти:

1. процес включення людини в певні соціальні відношення;
2. активна мовленнєво-розумова діяльність за нормами й еталонами, заданими тією чи іншою етномовною культурою;
3. процес засвоєння законів соціальної психології народу.

На формування і розвиток мовної особистості учня впливає багато чинників, зокрема спілкування в процесі навчання в школі, загальний інтелектуальний розвиток, зміст і характер навчальних дисциплін, мовленнєве середовище тощо. Про рівень сформованості мовної особистості свідчать *фактори*:

- наявність і якість сформованості комунікативних умінь і навичок студентів;
- досконале володіння чотирма видами мовленнєвої діяльності;
- здатність будувати тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення з урахуванням усіх компонентів ситуації спілкування – адресата, адресанта мовлення, мети й теми, комунікативного задуму тощо.

Формування мовної особистості учнів відбувається упродовж усього процесу шкільної освіти, однак питому вагу в цій роботі займають уроки української мови. Причому важливу роль у цьому процесі відіграють як уроки вивчення аспектів української мови, так і уроки розвитку мовлення.

Урахування значення курсу української мови, спостереження за уроками української мови дали змогу виділити основні *фактори*, що впливають на формування мовної особистості учнів у системі україномовної освіти:

- ✓ текстоцентричний підхід;
- ✓ компетентнісний підхід;
- ✓ когнітивно-комунікативний;
- ✓ українознавче спрямування уроків української;
- ✓ мова є засобом піднесення людини на найвищі сходинки людської культури.

Для розвитку соціокультурної компетентності учнів на уроках української мови особливу увагу варто приділяти власне українській лексиці, що є одним із основних засобів відображення національно-мовної картини світу українців, а тому й її формування. Спонування школярів до активного вживання власне українських слів, – як зазначає М. Пентиліук,

- спрямоване на виховання в них національно-мовних рис та розвиток індивідуальної мовотворчості в різних ситуаціях спілкування [1];
- важливим чинником формування мовної особистості учня є розвиток у нього комунікативності;
- значення має комунікативність учителя-словесника як взірця володіння мовою, «мовного еталону» в очах учнів;
- емоційне задоволення від процесу спілкування з учнями;
- застосування сучасних технологій навчання мови;
- застосування в навчальному процесі прийому «занурення в мову», активізації україномовного мовленнєвого середовища.

У процесі формування мовної особистості школярів на уроках української мови необхідно брати до уваги такі фактори, як застосування

текстоцентричного, компетентнісного та комунікативно-діяльнісного підходів, українознавче спрямування шкільної мовної освіти, рівень сформованості комунікативності вчителя-словесника тощо. Мовленнєва підготовка учнів визначає успішність їх у різних сферах діяльності, що знову ж підтверджує важливість роботи над формуванням комунікативних якостей кожного учня та вимагає посиленої уваги до шкільної україномовної освіти.

Висновки.

Про рівень сформованості мовної особистості свідчить багато факторів, зокрема розвиненість комунікативних умінь і навичок учня, досконале володіння всіма чотирма видами мовленнєвої діяльності, здатність будувати тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення з урахуванням усіх компонентів ситуації спілкування.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К., 2004. – 344 с.